

לקוטי שיחות

מ

– מילואים –
חלק א

– הוצאה מיוחדת –
יום הבהיר יו"ד-י"א שבט
ה' תהא שנת פלאות אראנו

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

- מ -

חלק א

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

מילואים

יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח

מפתח כללי

iii	פתח דבר
vii	תוכן ומפתח
1	לקוטי שיחות – מילואים א
	הוספות
313	נספחים
335	מפתחות

LIKKUTEI SICHOS

Vol. 40 A

MILUIM I

– SPECIAL EDITION –

© *Published and Copyrighted by*

VAAD L'HAFOTZAS SICHOS

788 Eastern Parkway, Brooklyn, NY 11213

Tel: (347) 787-0692 • (718) 774-7200

www.sichot.org • vls770@gmail.com

5781 • 2021

Printed in the Holy Land

ISBN: 0-8266-5718-4 (set)

ISBN: 1-936382-89-X (vol. 40 A)

Library of Congress Catalog Card #61-57983

פתח דבר

לקראת יום העשירי „לעשתי עשר חודש הוא חודש שבט“¹ הבעל"ט, בו ימלאו שבעים ואחד² שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח – הננו מוציאים לאור בזה – ע"פ בקשת רבים – בהמשך לט"ל כרכי לקוטי שיחות שהופיעו ע"ע³ – **לקוטי שיחות חלק מ**, 'ספר הארבעים'⁴ והוא ספר „מילואים“.

מחמת ריבוי החומר של 'ספר הארבעים' חילקנו הספר לשני כרכים.

* * *

שונים כרכים אלה מט"ל הכרכים הקודמים, וכדי לעמוד על האופי המיוחד של ה„מילואים“ יש לפרט בקיצור סדר ההוצאה לאור של תורת כ"ק אדמו"ר שליט"א שהוגהה על ידו.

רוב תורתו שהגיעה לידינו היא תורה שבעל פה, כלומר, דברי תורה שהשמיע בעת התוועדויות קודש בשבתות ומועדי השנה.

במשך שנים רבות הי' הסדר שה„ועד להפצת שיחות“ בחר באחת מהשיחות שנאמרה בשנים הקודמות השייכת לפרשת השבוע או מועד הסמוך אלי', והשיחה הוכנסה לרבי להגהה. לאחר שהרבי הגי' אותה, נדפסה השיחה בחוברת וקונטרס.

וכך נתקבץ במשך השנים חומר לספרים שלמים על פרשיות התורה והמועדים, והם הם **ט"ל כרכי לקוטי שיחות** על פרשיות התורה ומועדים שכבר יצאו לאור.

-
- (1) זכרי' א, ז. וראה לקמן בסוף הפתח דבר מסה"ש תשנ"ב ובהערה 9.
  - (2) כמנין סנהדרי גדולה. וראה הנסמן בס' הליקוטים – צ"צ ערך סנהדרין ע' תקלד ואילך. לקוטי לוי"צ הערות לזהר ח"ב ע' יז.
  - (3) ראה רשימה מפורטת לקמן בסוף הספר.
  - (4) להעיר מהביאורים בכ"מ מעלת מספר ארבעים, בשייכות ללימוד התורה בכלל, ופנימיות התורה בפרט, והבנת דברי הרב, ובפרטיות – חיבור נגלה ופנימיות תורה (בן ארבעים לבינה, מכאן ואילך קאי איניש אדעתא דרבי', מוחין דגדלות ד' מוחין כפי שכ"א כלול מיו"ד, ומ"ם פתוחה ומ"ם סתומה – מאמר פתוח (נגלה דתורה*) ומאמר סתום (פנימיות התורה, בינה ומלכות), ושייך גם לגאולה האמיתית והשלימה (מ"ם פתוחה – גלות, ומ"ם סתומה – גאולה)**.

(*) ראה פרש"י שם. של"ה בית הגדול בסופו (לו, ב ואילך). סה"מ תרכ"ז ס"ע ש ואילך. תרכ"ט ע' רכה.
 (** ראה אוה"ת מקץ ח"ה התקעד, ב. נ"ך ח"א ע' קפה. ספר הערכים מערכת אומיות אות ח' ע' רב ואילך. וש"נ.

פתח דבר

כמובן, שיחות הללו הכילו רק חלק קטן מהשיחות שהשמיע הרבי בהתוועדויות הקודש.

במשך השנים, בהזדמנויות שונות, הגי' הרבי שיחות נוספות מהנאמר בעת ההתוועדות והם נתפרסמו בנפרד מהלקוטי שיחות השבועי.

חלק גדול משיחות אלו נדפסו ב„הוספות“ לספרי לקוטי שיחות⁵, אבל עדיין נשארו כמה וכמה שיחות שלא מצאו מקומן בלקוטי שיחות.

וזאת היא מטרת ההוצאה לאור של „מילואים“ אלה, להיות „מאסף לכל המחנות“, לקבץ כל השיחות המוגהות שלא נכנסו עדיין בסדרת הספרים „לקוטי שיחות“.

* * *

אך זאת למודעי: חלק מהשיחות הללו הן ענינים שלמים, אך ישנן כמה שיחות שהוגהו על ידי הרבי שהם רק חלק מן הענין (ולפעמים רק ה„קושיות“ ללא התירוץ!). מכל מקום, מחמת גודל החביבות של תורת הרבי ובפרט מה שהוגה על ידו, החלטנו להדפיס גם החלקים הללו, וכמובן שלשלימות הבנת הענין חייב הלומד לעיין ב„ההנחה“ השלימה של ההתוועדות [אם כי איננה מוגהת על ידי הרבי].

אי לזאת חילקנו את ספר ה„מילואים“, לשני כרכים:

בכרך הראשון: נכנסו כל השיחות שהם ענינים שלמים.

וכדאי להעיר שחלק מן השיחות כבר נדפסו בלקוטי שיחות אלא שאח"כ הוגהו עוד פעם על ידי הרבי⁶, ופעמים בלקוטי שיחות נדפסה השיחה בלשון אידיש וההגהה השני' היתה על תרגום השיחה בלשון הקודש. כמה פעמים, בעת ההגהה השני' הוסיף הרבי ענינים שלמים, וזהו אחד הטעמים שהדפסנו שיחות הללו כאן מחמת ההוספות על המהדורא הראשונה — אף שכמובן גם

---

5) וזאת למודעי, שהשיחות המוגהות שנאמרו בשנים תשמ"ז-תשנ"ב ויצאו לאור בשעתם בקונטרסים בפני עצמם — לא נכללו בספר זה, אלא נדפסו ב„ספר השיחות תשמ"ז-תשנ"ב“ (י"ב כרכים, כל ספר — בשני כרכים), וקובעים ברכה לעצמן.

6) להעיר שהרבה מהשיחות שהוגהו שנית ה' בשביל הבטאון התורני „המאור“ (גם: „הפרדס“, „קובץ חידושי תורה“, קובץ „מוריה“ וספר כבוד חכמים). שהרבי הורה להכין בשביל העורך אחת מן השיחות ע"מ להדפיסה שם, והרבי ה' מגי' את השיחה במיוחד עבור הבטאון עוד הפעם. לפעמים אף הגי' שיחה שלא הוגהה עדיין ולפעמים הגי' שיחה מלקוטי ש בהגהה שני'.

7) ובכמה מהם ישנה אריכות מאת העורך שגם זה ה' למראי עיני כ"ק אדמו"ר מלך המשיח.

פתח דבר

בקשר למהדורא הראשונה „משנה לא זזה ממקומה“⁸.

בכרך השני: באו השיחות שהם רק חלקי הענין, וכן כמה יחידויות.

השיחות מופיעות בכרך זה על סדר השנים שנאמרו.

בסוף כרך זה הוספנו גם איזה מכתבים⁹ מהרבי שהם ענינים שלמים (מתוך קובץ „תשובות וביאורים“¹⁰).

לתועלת המעיינים הוספנו בסוף כל ספר מפתח ענינים, פסוקים, מחו"ל וספרים.

* * *

ויה"ר שנוכה בקרוב להו"ל עוד שיחות ומאמרים של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח, וזכות לימוד והדפסת תורתו הקדושה, תוסיף בחיזוק התקשרות שלנו עם כ"ק אדמו"ר מלך המשיח, ובחודש שבט זה תקויים המרומז בחודש שבט — גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו,

[כמבואר בשיחת כ"ק אדמו"ר מה"מ¹¹ אשר

„ענין הגאולה מרומז בשמו של החודש — „שבט“ — שהוא (א) מלשון „שבטי מושלים“¹², ובפרט הממשלה דמלכות בית דוד, כמ"ש¹³ „לא יסור שבט מיהודה (מדוד ואילך אלו ראשי גלויות שבבבל שרודין את העם בשבט) . . עד כי יבוא שילה“ (מלך המשיח), עליו נאמר¹⁴ „וקם שבט (מלך רודה ומושל) מישראל“, „זה מלך המשיח“¹⁵, (ב) מלשון ענף ילן¹⁶, כמ"ש¹⁷ „ויצא חוטר מגזע ישי ונצר משרשיו יפרה“¹⁸, „יצא

---

(8) ראה בפרטיות בקטע משיחת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח, מועתק בפתח דבר לספר לקוטי אמרים תניא מהדורא קמא.

(9) מכתבים בשייכות לפרשת השבוע נדפסו בשאר ספרי לקוטי שיחות. שאר מכתבי כ"ק אדמו"ר מלך המשיח נדפסו בסדרת אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ההולכת ונדפסת כעת על סדר השנים (לע"ע יצאו לאור ל"א כרכים).

(10) שעדיין לא נכנסו בט"ל כרכי הלקו"ש.

(11) ש"פ וארא תשנ"ב (ספר השיחות תשנ"ב ח"ב ע' 264).

(12) יחזקאל יט, יא.

(13) ויחי מט, יו"ד ובפרש"י.

(14) בלק כד, יז ובפרש"י.

(15) רמב"ם הל' מלכים רפ"א.

(16) ראה (לדוגמא) ישעי' כח, כז.

(17) שם יא, יא.

(18) ובהמשך הכתובים (שם, ד) — „והכה ארץ בשבט פיו“.

פתח דבר

שבט מלוכה משורש ישי מזרע דוד הוא מלך המשיח¹⁹]

וכ"ק אדמו"ר מלך המשיח יגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו הקדושה, ונלמוד תורה מפיו של משיח צדקנו²⁰, „תורה חדשה מאתי תצא“²¹, ומלך ביפיו תחזינה עינינו²² בהתגלות מלכותו לעין כל, תיכף ומיד **ממש**, והיתה לה' המלוכה²³, אמן כן יהי רצון.

ועד להפצת שיחות

ר"ח שבט ה'תשפ"א (הי' תהא שנת פלאות אראנו),
שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח,
ברוקלין, נ.י.

---

(19) מצו"ד עה"פ.

(20) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ט ה"ב. וראה לקו"ת צו יז, א"ב.

(21) ישעי' נא, ד. ויק"ר פי"ג, ג.

(22) ע"פ ישעי' לג, יז.

(23) עובדי' א, כא.

נשיאות משה ויהושע

בשמן המשחה, אבל לפני בחירת דוד וזכיתו בכתר מלכות איתא לדין משיחה גם במלך משאר שבטי ישראל, ולהכי נמשח שאול בשמן המשחה.³

ועפ"י יש לעיין לפי מה שפסק הרמב"ם בהל' ביהב"ח פ"ו ה"א ד"משה רבינו מלך היי"ו,⁴ וכן לענין יהושע מוכח

רמב"ם הל' מלכים פ"א ה"ז: "כשמעמידין המלך מושחין אותו בשמן המשחה שנאמר (ש"א י, א) ויקח שמואל את פך השמן ויצק על ראשו וישקהו, ומאחר שמושחין המלך הרי זה זוכה לו ולבניו עד עולם' כו". ובהלכה יו"ד: "אין מושחין מלכי ישראל בשמן המשחה אלא בשמן אפרסמון. . ואין מושחין אלא זרע דוד". וכ"כ בהל' כלהמ"ק פ"א ה"ז ומקורו בהוריות יא, ב.

וכבר עמדו על כך שהמקור שהביא הרמב"ם לכל עיקר דין משיחת מלכים בשמן המשחה הוא מקרא האמור במשיחת שאול שלא הי' מבית דוד, ובהכרח דס"ל דהדין דאין מושחין בשמן המשחה אלא מלכי בית דוד לא נאמר אלא לאחרי "שנמשח דוד וזכה בכתר מלכות. . לו ולבניו הזכרים עד עולם" (ל' הרמב"ם שם ה"ז) דמאז נתמעטו שאר מלכי ישראל מעיקר דין מלכות² ומשיחה

מלכים שם ה"ח), ואינו נראה]. ברמב"ן ויחי מט, יו"ד: אע"פ שישאר מקימים עליהם מלך משאר השבטים כפי צורך השעה אין מושחין אותו שלא יהי' עליהם הוד מלכות אלא כמו שופטים ושוטרים יהיו, וראה גם חינוך מצוה תצג בסופה. (3) וכ"ה ברש"י ותוס' כריתות ה, ב. בשרת"ר רמ"ע מפאנו סק"ב. וכן מפורש בפרקי דר"א פ"ז ובילקוט ש"ב, כא. אבל ברד"ק עה"פ (ש"א י, א) כ' דנמשח בשמן אפרסמון* וכ"ה באברבנאל ובאלשיך שם.

בגדר מלכות שאול ראה רש"י זבחים קב, א ד"ה שאני דמלכות עולמות פסקו לו אלא דניטלה הימנו. אבל במאירי הוריות יא, ב כ' דשאול הי' רק ממונה להחזיק המלכות עד שיהי' מלך מבית יהודה, וכ"כ בהקדמת פירושו לתהלים. וברמב"ן (ויחי שם) דמלכותו לכתחילה מלכות שעה היתה. וראה שערי יוסף (להחיד"א) הוריות שם.

(4) כ"כ הרמב"ם גם בפיה"מ רפ"ב דשבועות, וכ"ה ברש"י וריח ורשב"א שבועות טו, א. וכ"מ בזבחים קב, א. וברמב"ן עה"פ (ברכה לג, ג) ויהי בישורון מלך "יש מקצת אגדות שמפרשין אותו על משה". ולפנינו נמצא בשמ"ר פ"ב, ו. פמ"ח, ד. פנ"ב, א. ויקר"פ פל"א, ד. שהש"ר פ"ז, ו. תנחומא

(* במנ"ח (מצוה קז) משמע דמשיחה בשמן אפרסמון היא רק לכבוד ואין לזה דין משיחה ממש, וכ"מ ברש"י כריתות ה, ב ד"ה ומפני.

(1) צ"ע דהרי זה רק במלכי בית דוד, ולמה סתם בתחילת ההלכה ורק אח"כ בהמשך ההלכה כתב "כיון שנמשח דוד וכו".

(2) במכילתא ר"פ בא "משנבחר דוד יצאו כל ישראל". ובספה"מ להרמב"ם מל"ת ססב: אין מלך למי שמאמין תורת משה רבינו אלא מזרע דוד ומזרע שלמה דוקא, וכל שהוא מזולת הזרע הנכבד הזה לענין מלכות נכרי קרינא בי' כשם שכל שהוא מזולת זרע אהרן לענין עבודה זר קרינא בי' (העתקת הרי" קאפח). [בביאור הרי"פ פערלא לספה"מ לרס"ג ח"ג מגין הפרשיות פרשה ז כתב שהרמב"ם חזר בו בספר הי"ד (הל'

יהושע אמור בפ' פנחס (כז, טו ואילך):
 "ידבר משה אל ה' לאמור, יפקד ה' אלקי
 הרוחת לכל בשר איש על העדה, אשר
 יצא לפניו ואשר יבא לפניו ואשר
 יוציאם ואשר יביאם ולא תהיה עדת ה'
 כצאן אשר אין להם רועה, ויאמר ה' אל
 משה קח לך את יהושע בן נון איש אשר
 רוח בו וסמכת את ידך עליו, והעמדת
 אתו לפני אלעזר הכהן ולפני כל העדה
 וצוית אותו לעיניהם, ונתתה מהודך עליו
 למען ישמעו כל עדת בני ישראל וגו'".
 ובראב"ע שם: "וסמכת את ידך: להראות
 את ישראל שהוא במקומו, ונתתה מהודך:
 לחלוק לו כבוד לפני ישראל..". ובספורנו:
 "וצוית אותו לעיניהם: תמנה אותו לנגיד
 עליהם לעיניהם כדי שיקבלוהו. ונתתה
 מהודך עליו: הוד מלכות. . שיתחילו
 לנהוג בו כבוד". (וראה גם וילך לא, ז.
 האזינו לב, מז ובפרש"י וראב"ע שם). הרי
 דמשה רבינו עשה כמה פעולות שידעו

בהל' מלכים שם ה"ג דס"ל דנתמנה
 למלכות⁵, א"כ אמאי לא מצינו שנמשחו
 בשמן הקדש. הן אמת בנוגע למשה
 רבינו י"ל דנעשה מלך קודם שניתנה
 מצות מינוי מלך ומשיחתו⁶, אבל מה
 שלא נתפרשה משיחה ביהושע צ"ב,
 וכבר עמד על זה בעל מנ"ח בהגותו על
 הרמב"ם⁷. ויש להוסיף, דהנה סדר מינוי

בשלח ב. תרומה י"ד. בהעלות ט. וראה ראב"ע
 בראשית לו, א. ועיין בפ"י האה"ח ויחי מט, יא.
 (5) וכן משמע ברמב"ם הל' סנהדרין (ספ"ח)
 שהי' לו דין מלך. וכן מפורש ברשב"ם ב"ב עה, א
 ד"ה אוי לה. פרש"י ד"ה הוא יומא עג, ב. פרש"י
 עה"ת ברכה לג, יז. תויר"ט סוטה פ"ז, מ"ח, ועוד.
 אבל בדרשות הר"ן דרוש יא כתב דמשה ויהושע
 הי' להם כח המלכות אבל לא היו מלכים ממש,
 יעו"ש.

(6) העירני חכם א' דבמשך חכמה (יתרו
 יח, יב) הקשה על דברי המכילתא שם (מובא
 בפרש"י) דמשה הי' עומד ומשמש לפניו, והרי
 מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול (קידושין
 לב, ב). ותי' דקרא ד"ויהי בישורון מלך" שממנו
 למידין דמשה רבינו מלך הי' איירי בשעת מ"ת,
 ודברי המכילתא אתין למ"ד יתרו קודם מ"ת בא.
 וכבר קדמו בקושיתו במקנה קידושין שם, ותי'
 דמצות "שום תשים עליך מלך" דממנה נלמד דאין
 כבודו מחול חלה רק אחרי ביאתם לארץ (ראה
 סנהדרין כ, ב "ששל מצות וכו'").

(7) הנה עה"פ (בשלח יז, יד): ויאמר ה' אל
 משה כתב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע כי
 מחה אמחה את זכר עמלק מתחת השמים – איתא
 במכילתא: מגיד שאותו היום נמשח יהושע. ובזית
 רענן שם משמע שנמשח למלכות. אבל צ"ע דאי
 כבר נמשח ונתמנה למלכות מהו פירוש כל סדר
 מינויו בפ' פינחס, אמאי ביקש משה "יפקוד ה'
 וגו'", הרי נתמנה יהושע מלך על ישראל, וגם מה
 מקום למנות יהושע כארבעים שנה לפני פטירת
 משה, ולולא גזירת מי מריבה בסוף הארבעים הי'

משה מכניסן לארץ וכו'. וצ"ל דאין זה משיחת מלך
 כ"א התמנות לשררה ולתפקיד (ברש"י תצוה כט,
 כט – "יש משיחה שהוא לשון שררה") – להכרית
 זרעו של עמלק. דמלחמת עמלק שייכת ליהושע
 דייקא כמבואר בפסיקתא דר"כ פ"ג "כתיב ויאמר
 משה אל יהושע (שם ט), ולמה אמר ליהושע מפני
 שבא משבטו של יוסף וכתוב והי' בית יעקב אש
 ובית יוסף להבה (עובדי"א, יח) תצא להבה מבית
 יוסף ותאכל קש של בית עשו, זה יהושע שהרג
 לעמלק כו", (וראה ב"ב כג, ב ובפרש"י שם).
 אבל הראב"ע שם פ"י דפרשה זו נאמרה בשנת
 הארבעים.

ולהעיר מאה"ח (פינחס שם): "כאשר דבר ה'
 ביד משה" פ"י כי המלכות דבר ה' שתהי' ביד משה
 במקום שמן המשחה, (ויזמתק לפמשנת לקמן
 בפנים).

והדברים צ"ב, דהנה נשיאותו של משה רבינו היתה כפולה, חדא, שהי' מנהיג ורועה ישראל בצרכיהם הגשמיים, ועוד שהי' נשיאן ורבן ומאורן של כל ישראל בעניני תורה והוראתה, ועד שכל התורה נקראת על שמו (מלאכי ג, כב. שבת פט, א). ולפי פשוטו הבקשה "יפקד ה' . . איש על העדה" היתה רק עבור ממלא מקום לעניני המלוכה, ד"אשר יצא לפניהם וגו'" היינו למלחמה כדפי' רש"י, והוא מספרי. (ולכאורה זהו גם טעמא דבקש משה שבניו ירשו מקומו אף שידע דלא היו ראויים לנשיאות התורה). וא"כ מהו פירוש תשובת הקב"ה "בניך לא עסקו בתורה", דמה זה שייך לירושת המלכות, והרי פסק הרמב"ם (הל' מלכים שם ה"ז) "הי' ממלא ביראה אע"פ שאינו ממלא בחכמה מעמידין אותו במקום אביו", ולמה נעקרה המלכות מזרעו של משה מפני שלא היו ראויים למלאות מקומו בנשיאות התורה.

ולכאורה היתה המנהיגות של משה צריכה להתחלק, דבניו יירשו המלכות ויהושע יירש נשיאותו בתורה, דהכי הרי נקבע לדורות, דכתר תורה וכתר מלוכה שתי שררות נפרדות המה. דמנהיגות התורה נמסרה לראש הסנהדרין ובלי' הרמב"ם (הל' סנהדרין פ"א ה"ג) "הגדול בחכמה שבכולן (מחברי הסנהדרין) מושיבין אותו ראש עליהם . . והוא שקורין אותו החכמים נשיא . . והוא העומד תחת משה רבינו"⁸, והנהגה

העם ויכירו שיהושע הוא ממלא מקומו ויכבדו אותו ויקבלו אותו למנהיג, בודאי שאם הי' מושח את יהושע למלך לעיני כל ישראל לא הי' נשאר שום ספק אצל בני' כלפי נשיאות יהושע, ומזה שלא נתפרש משמע שאכן לא היתה שום משיחה.

וי"ל בזה, דהנה עה"פ הנ"ל מצינו במדרש (במדב"ר פכ"א, יד, ועד"ז בתנחומא שם יא) "יפקד ה', מה ראה לבקש הדבר הזה אחר סדר נחלות, אלא כיון שירשו בנות צלפחד אביהן אמר משה הרי השעה שאתבע בה צרכי אם הבנות יורשות בדין הוא שירשו בני את כבודי, אמר לו הקב"ה נוצר תאנה יאכל פרי' (משלי כז, יח) בניך ישבו להם ולא עסקו בתורה יהושע הרבה שרתך והרבה חלק לך כבוד . . הואיל והוא שרתך בכל כחו (וגדולה שימושה יותר מלמודה – רד"ל. וראה במדב"ר פ"ב, ט) כדאי הוא שישמש את ישראל"⁸.

(8 בשו"ת חת"ס (או"ח סי"ב) האריך להוכיח דהא דקי"ל (רמב"ם שם פ"א, ה"ז) ד"לא המלכות לבד אלא כל השררות וכל המינויים שבישראל ירושה לבנו" לא נאמר במינוי של קדושה כגון כתר תורה, ולבסוף הביא ראי' אחרונה גדולה מכולן" ממדרש זה, דכיון דבקש משה עבור בניו ודאי ידע דהם ראויים, א"כ אף אם יהושע יותר הגון מ"מ מדין ירושה היו בניו צריכים למלאות מקומו. ובע"כ דלא נאמר כלל דין ירושה בשרת התורה. והאבני נזר (יו"ד ששי"ב) האריך לסתור דבריו והביא מאבות דר"נ (פי"ז, ג) דמפורש דלא היו ראויים. ומסיק להלכה דליכא נפק"מ בין שרת התורה לשאר שררות וכמש"כ הריב"ש (סי' רע"א) והמבי"ט (ח"ג, ג).

(9 בספה"מ להרמב"ם מל"ת "ודע שזה הלאו (שהזהירנו מלקבל הנשיא) כולל ג"כ הנשיא עם

קבל ממקבל שקדמו ובית דינו (או מפלוני וחביריו), ובאגרתו לר' פנחס ב"ר משולם הדיין מבאר הרמב"ם שכ"כ בדיוק ובכוונה מיוחדת להדגיש "שהקבלה רבים מרבים לא יחיד מיחיד". אכן בנוגע יהושע משנה הרמב"ם וכותב "זקנים רבים קבלו מיהושע" ולא הוסיף "ובית דינו", והוא עפ"מ שכ"כ לפניו "אע"פ שלא נכתבה תושבע"פ למדה משה רבינו כולה בבית דינו לשבעים זקנים, ואלעזר ופנחס ויהושע שלשתן קבלו ממה, וליהושע שהוא תלמידו של משה רבינו מסר תורה שבעל פה וצוהו עלי". והיינו דאם כי שבעים זקנים למדו ממה, ואלעזר ופנחס גם קבלו ממה, מ"מ מסירת כל התורה כולה בציווי למוסרה לדור הבא ניתנה ליהושע לבדו, והוא היחיד המכונה תלמידו של משה רבינו. והיינו דתנן בריש אבות: משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע, ובמאירי בהקדמתו שם: ובעת זקנתו . . מסר סודות התורה והלכותיה עם כל עניני תורה שבע"פ ליהושע (ע' תמורה טז, א).

נמצא לפי"ז דשונה נשיאות התורה של משה רבינו ויהושע מנשיאת הסנהדרין בדורות אחריהם בעיקר מהותה, דדין נשיאותם של שאר ראשי הסנהדרין אינו ענין למלכות כלל. דהמלך הוא יחיד ומיוחד מופרש ומובדל לגמרי מיתר העם, ולו שליטה בלעדית ועצמאית. ואין זה שייך לנשיא הסנהדרין שכל כחו אינו אלא יחד עם הסנהדרין, אלא דכיון שהוא הגדול בחכמה מושיבין אותו ראש עליהם, אבל אין זה כלל בגדר מלוכה. משא"כ בנוגע למשה ויהושע מאחר שכל כח התורה ומסירתה ניתן להם לבדם, הוי

מדינית וצבאית וכו' ביד המלך¹⁰, אבל אין ענין המלך להורות לעם משפטי התורה¹¹. וא"כ מהו הביאור שנמנעה מלכות מבני משה מפני שלא היו ראויים למלאות מקומו בתורה¹².

ונראה, דהנה בהקדמה לספר הי"ד מביא הרמב"ם סדר המסורה של תושבע"פ ממה רבינו עד רב אשי, וכשמפרט את כל מקבלי התורה מדייק לכתוב שפלוגי

המלך כי ענין לאו זה הוא שמוהיר שלא לקלל כל מי שיש לו ממשלה לצוות והוא במעלה העליונה בין שהיתה מעלה שלטונית או מעלת תוריית והיא הישיבה". ומביאו הרמב"ן (משפטים כב, כז) ומסכים עמו.

10 וגם לאחרי חורבן הי' ריש גלותא בבבל (במקום מלך – רמב"ם הל' סנהדרין פ"ד הי"ג), ונשיא בא"י וכמחז"ל (סנהדרין ה, א. הוריות יא, ב. וראה פרש"י ויחי מט, י) הכא שבט התם מחוקק.

11 ואדרבה, מלכי ישראל אין דנין כלל, ואפי' מלכי בית דוד דדנין הם את העם אין מושיבין אותן בסנהדרין (רמב"ם הל' סנהדרין פ"ב, ה"ה). וראה תוד"ה אבל סנהדרין יט, א. ד"ה מורד מגילה יד, ב. ולהעיר בנוגע לשלמה ממלכים א ג, ט. וראה ר"ה כא, ב. צפע"ג השלמה כז, ג.

12 במגלה עמוקות (אופן א, מובא בילקוט ראובני עה"פ) פי' דמשה ביקש שני מנהיגים למלאות מקומו, איש אחד להנהיג במלחמה ואיש אשר יהי' מנהיג בתורה, וזהו כפל הלשון "אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם, ואשר יוציאם ואשר יביאם". והשיב לו הקב"ה דצריך שיהא רק מנהיג אחד ד"אי אפשר לב' מלכים שישתמשו בכתר אחד" (חולין ס, ב), "דבר אחד לדור ולא שני דברים לדור" (סנהדרין ח, א). ודבריו צ"ב דתורה ומלוכה שני כתרם נפרדים המה, והכי נקבע לדורות כמ"ש בפנים, ומה שייך כאן הא ד"אי אפשר וכו'". וראה גם כלי יקר שם.

נמצא דכח המלכות קשור ונמשך מב"ד הגדול, דהרי "הם עיקר תורה שבעל פה, והם עמודי ההוראה ומהם חק ומשפט יוצא לכל ישראל" (לשון הרמב"ם ריש הל' ממרים), והמלך הוא האחראי לביצוע משפטי התורה היוצאים מב"ד הגדול.

וכיון שהמלך הוא "מקבל" מהם להכי "מצוה על המלך לכבד לומדי התורה, וכשיכנסו לפניו סנהדרין וחכמי ישראל יעמוד לפניהם כו" (ועד"ז "המלך עומד לפני כהן גדול . . . כשישאל לו במשפט האורים") – הל' מלכים פ"ב ה"ה. ורק בענין השליטה הוי המלך מורם מכל העם "אין לו על גביו אלא ה' אלקיו" (ספרא ויקרא ד, כב. הוריות י, א במשנה¹⁵), אבל עצם כח המלכות, תפקידה ומגמתה, נטפל ונמשך מב"ד הגדול שבירושלים.

ועפ"י י"ל דגדר מלכות משה ויהושע חלוק מהמלכים שבאו אחריהם. דכל כח שאר המלכים ותפקידם אינו אלא לנהל את העם ולהכריחם לקיים משפטי התורה היוצאים מהסנהדרין הגדולה. משא"כ משה רבינו שנשיאותו בתורה בגדר מלוכה כנ"ל (ולא רק ראש הסנהדרין), והוא הכיל כל כח התורה ומסירתה, וממנו חק ומשפט יוצא לכל ישראל, נראה דדין מלך שבו אינו דבר נפרד בפ"ע אלא שהוא המשך, תוצאה וטפל לנשיאותו בתורה, דעיקר ענינו ותפקידו

נשיאותם בתורה בגדר של מלוכה, היות שחכם בתורה הוא יחידי ובלעד¹³.

והנה בהגדרת תפקידו של מלך כתב הרמב"ם בספ"ד מהל' מלכים: "ותהי' מגמתו ומחשבתו להרים דת האמת, ולמלאות העולם צדק, ולשבור זרוע הרשעים ולהלחם מלחמות ה'". והיינו דהמלכות (בישראל) אינה מצומצמת להנהגת הענינים גשמיים של העם והמדינה (ראה ברכות ג, ב), אלא יסודה ועיקרה הוא למען הרמת התורה ומשפטי¹⁴, עד שגם מלחמותיו נקראים מלחמות ה'.

13 בתחומא במדבר ג "משה הי' מלכה של תורה". בנוגע ליהושע צ"ב ממחזיל (גיטין נט, א. סנהדרין לו, א): מימות משה ועד רבי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד (בגיטין פרש"י "בתורה ובעושר" אבל בסנהדרין פי"ב במלכות ובתורה"), ולא הא הוא יהושע, והוא אלעזר ("חבירו בתורה ולא הוי מקום אחד", רש"י סנה"י). ואולי יש לחלק בין גדלות בתורה בכלל (שבזה – "הוא אלעזר", ואצ"פ לומר על יהושע "אין כמותו בכל ישראל בתורה" – רש"י שם), למסירת התורה (שבזה הוי יהושע יחיד). וע"ד החילוק (סוף הוריות) דסיני ועוקר הרים, וממשיך (שם) "הכל צריכין למרי חטיא" (ראה רש"י שם: כנתינתן מהר סיני). ולהעיר מתמורה (טז, א) דההלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה "החזירן עתניאל בן קנז מתוך פלפולו" (ראה תוד"ה כולוה הנ"ל). ואכ"מ.

ולהעיר משבת (קד, א) "דאפילו בימי יהושע בן נון", ובחולין (קכד, סע"א) "אי אמר לי יהושע בן נון" – דמשמע דוקא יהושע ולא משה (ראה ב"י לטו"ד סו"ס רמב, ט"ז לשו"ע י"ד שם סק"כ).

14 בספ"ה למ הרמב"ם מ"ע קעג (תירגום אבן איוב) "שצונו למנות עלינו מלך מישראל שיעמיד אמונתנו כו". וראה אבנ"ז הנ"ל (הערה 8).

15 וצ"ע ברמב"ם הל' שגגות (פט"ו, ה"ו) "שאין עליו רשות מאדם מישראל ואין למעלה ממנו במלכותו אלא ה' אלקיו". ועפ"י מתורץ קס"ד דרבי (הוריות יא, ב) "כגון אני מהו בשעיר". וראה שם במאירי ובחק נתן.

ובכס"מ הל' מלכים שם ה"י כתב ששאלו ה' המלך הראשון – "שלא קדם לו מלך על ישראל", והכי מפורש במדרש (ויק"ר פכ"ו, ז. וראה ב"ב פג, ב מובא בפרש"י וישלח לו, לא) וצ"ע שהוא סותר מש"כ הרמב"ם לפניו בה"ג דיהושע ה' מלך וכן מש"כ בהל' ביהב"ח דמשה רבינו

דהרי מינוי ודיני המלך מפורשים בתורה, ובפרט שצריך לשלול שאינו בכלל האיסור המפורש ד"אשר יתן ממנו על זר" (תשא ל, לג). וי"ל דענין המלוכה כפי הנדצה לכתחילה עפ"י תורה הוא כדוגמת משה ויהושע שהיו נשיאי התורה ונשתלשל מזה באופן טפל ענין המלוכה, ובכה"ג אין שום צורך במשיחה ככפנים*. ודין משיחה נתחדש בזמן ששאלו ה' צריך להיות מלך (ולא ה' נשיא התורה).

וי"ל דלהכי נקט הכתוב בפ' ויקרא (ד, כב) ל' "נשיא" – "אשר נשיא יחטא" ופירושו מלך (ספרא שם, הוריות י, א) ולא נאמר מפורש "מלך". דעיקר תואר "נשיא" (בלשון התורה) שייך למלך בסוג דמשה ויהושע שעיקר ענינם נשיאות בתורה, והמלוכה נטפלה לה. וזהו עיקר ענין המלוכה כפי שצריך להיות לכתחילה עפ"י תורה. ובפ' "שום תשים" נאמר "מלך", ע"ש ברמב"ן דרומז על העתיד כשישאלו מלך בימי שאלו (שלא ה' נשיא).

ומצינו שמשית נקרא "נשיא" (יחזקאל לו, כה. כפשוטו הכתוב, אבל ראה סנהדרין צח, ב ובפרש"י שם). מה, כא (עפ"י ב"ב קכב, א וברשב"ם שם [אבל ראה מהרש"א במהד"ב שם] רמב"ם הל' מלכים פ"ד, ה"ח ע"ש בהגהה). והיינו כמש"כ לקמן בפנים דמלוכה מלך המשיח הוא בסוג דמשה.

(** צ"ע דמבואר בכמה מקומות בספרי קבלה וחסידות דעיקר ענין המלוכה בשלימותה ה"ז דוד (ומלכי ב"ז) ומשיח, ובהם מוכרחת משיחה. ונתבאר במ"א.

הוא מסירת התורה לישראל, ומזה נמשך כח המלוכה והשליטה והאחריות להכריח העם לקיים משפטי'.

וזהו דהשיבו הקב"ה על בקשתו דבניו ירשו כבודו (מלכותו) – "נוצר תאנה יאכל פרי", היינו כיון דיהושע הוא הראוי להיות ממלא מקומו בשררת התורה ונשיאותה, ממילא נמשך מזה ושייך לו גם ענין המלוכה, ואין שום מקום למנות מלך אחר ולחלק משרתו לשתים.

ונראה דהיינו טעמא דלא מצינו שנמשח יהושע בשמן המשחה, ונתמנה לתפקידו רק ע"י סמיכה. דתכליתה של משיחה היא כדי לפעול ולחדש כח מלוכה מצומצם לביצוע משפטי התורה, דמאחר שהמלך בכלל אין לו שררת התורה וצריך לקבל מבי"ד הגדול לכן צריכים לחדש בו כח המלוכה. אבל לגבי יהושע דעיקר נשיאותו ותפקידו היתה מסירת התורה לישראל וכל כח התורה נתון לו, ממילא נמשך ומסובב מזה האחריות, השליטה והממשלה לראות שיתקיימו בפועל דיני התורה ומשפטי' בתוך העם. וכיון דעיקר ושורש משרתו היתה נשיאות בתורה, להכי נתמנה ע"י סמיכה שהוא דרך המינוי לשררת התורה¹⁶.

16 אולי יש לפרש עפ"י למה לא נתפרש בתורה בהדיא* דמינוי מלך הוא ע"י משיחה,

* בתוס' הרא"ש (הוריות יא, ב) כ' דאפשר דדריש ל' מדכתיב על בשר אדם לא ייטך ודרשי אדם ולא מלך כו' (וראה כלי חמדה פ' שופטים שנתקשה בזה). וברמב"ן עה"ת שם דנרמז בקרא (שם, לא) "שמן משחת קדש יהי זה לי לדתוכם", ע"ש.

ולפי המבואר אתין דבריו שפיר, דמלכות משה ויהושע הוא סוג מיוחד של מלוכה הבא כהמשך ותוצאה מנשיאות בתורה, ובכה"ג הוא ענין הרצוי, ורק מינוי מלך שכל כולו אינו אלא השליטה ועריכת מלחמות וכו' אינו נרצה עפ"י תורה (לשיטתו)¹⁸.

והנה קיי"ל דאין מושחין מלך בן מלך אלא אם כן היתה שם מחלוקת (רמב"ם הל' מלכים שם הי"ב), וכתב המנ"ח (מצוה קז) "נראה פשוט דאם מת בן המלך בחיי המלך והניח בן ואח"כ מת הזקן דבן הבן הזה ג"כ א"צ משיחה דהוא יורש מה"ת כמו כל הנחלות, א"כ ה"ל כמו בן המלך דא"צ משיחה, אך אם מת המלך והניח בן והי' עליו מחלוקת ולא נמשח עדיין ואח"ז מת והניח בן ולא הי' עליו מחלוקת צ"ע אם צריך משיחה, דהוי כמו מלך ראשון דאינו יורש מכח אביו דגם אביו היה צריך משיחה ולא עדיף מהבא מכחו, או אפשר דהירושה ממשמשת והוא ירית מכח אביו דאבא וכיון דעתה היא שלום א"צ משיחה עוד וצ"ע¹⁹. ולכאורה נראה

מלך הי'. אלא דלפי המבואר הרי גדר מלוכת משה ויהושע שונה לגמרי משאול ודוד והבאים אחריהם, כי עיקר שררותם היתה בתורה, והמלכות היתה רק מסובב מזה וטפל לה, וא"כ המלך הראשון שעיקר ענינו היתה השליטה והממשלה היה שאול.

והר"י אברבנאל בפ' שופטים האריך להוכיח דלכו"ע אין שום מצוה במינוי מלך, ואפילו מ"ד (סנהדרין כ, ב) שלש מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ ישראל להעמיד מלך כו', לא בא אלא לומר שנצטוו ישראל בכניסתן לארץ שכאשר ישאלו להם מלך לא ישימו עליהם מלך אלא אותו שיבחר בו ה', ומקרב אחיהם, אבל גם לדידי' ליכא שום מצוה להעמיד להם מלך, יעו"ש ראיותיו. והוסיף דכן מדויק בל' הרמב"ם בכותרת להל' מלכים שכ' "למנות מלך מישראל"¹⁷, היינו דאם באים למנות מלך צריך שיהי' מישראל, אבל ליכא בזה חיובא. וכל ענין מלך בשר ודם בישראל אינו נצרך ואינו רצוי ע"פ התורה, ע"ש טעמו ונמוקו. ולכאורה דבריו נסתרים משיטת הרמב"ם ודעימי' שמשמה ויהושע הי' להם דין מלך.

(18) וכן מובן דלק"מ מהא ד"אין מעמידין מלך ישראל בחוץ לארץ" (תוספתא סנהדרין פ"ד, ו – אולם הרמב"ם לא הביאו) – ומשה ויהושע מלכו בחו"ל. ד"ל דלא קאי במלך בסוג דמשה ויהושע. (ובל"ה י"ל בכמה אופנים). ויש להסתפק בשאר דיני מלך (כמו כתיבת ס"ת, לא ירבה לו נשים וכו') אם נוהגים במלכים דסוג זה. ואכ"מ.

(19) לכאורה תלוי בפלוגתת רש"י והרמב"ם בטעמא דכשיש מחלוקת גם בן מלך צריך משיחה (ראה שו"ת דברי נחמ"י אה"ע סי' מ"ח. שו"ת אבני נזר (המובא לעיל הערה 8). צפנת פענח קונטרס ההשלמה ה, א), דרש"י (כריתות ה, ב ד"ה בזמן)

(17) כך הוא נוסח המבי"ט בקרי"ס, ולפינוי "בישראל". במנין המצות על סדר הלכות הרמב"ם בריש ספר הי"ד גם לפנינו הנוסח "מישראל", (אלא שבכמה כת"י – מובא ברמב"ם ספר המדע, ירושלים תשכ"ד – גם שם בישראל). בספה"מ מ"ד קע"ג (הוצאת ר"ח העליר, תירגום ר"י קאפח) "מישראל".

וראה בארוכה ביאור הר"פ פפערלא לספה"מ לרס"ג (מובא לעיל הערה 2) שהרבה להקשות על דברי האברבנאל.

שצריך משיחה הוא ג"כ צריך משיחה א"כ תיכף שמרדו ישראל ברחבעם ולא קבלו עליהם המלכות א"כ אם היו אפי'

לענין משיחה נאמרה – "אין מושחין מלך בן מלך" (כריתות ה, ב) אלא דמזה מביאר דא"צ מינוי ב"ד ונביא***, וכדפסק הרמב"ם (הל' מלכים פ"א ה"ג) "אין מעמידין מלך בתחילה אלא עפי' ב"ד של שבעים ואחד זקנים וע"פ נביא".

ואין להביא ראי' מלשון הרמב"ם (שם ספ"א) לענין משיח "ואם יעמוד מלך מבית דוד . וילחום מלחמות ה' הר"ז בחזקת משיח", הרי דתיכף בתחילת עמידתו לפני שהוחזק להיות משיח (וכ"ש קודם מינוי ומשיחה) קרוי "מלך", ובע"כ שהוא משום דירש המלוכה. – דייל דאין כוונת הרמב"ם שיש לו דין מלך כ"א הנהגה דמלך וכמש"כ לעיל בהלכה ג לענין "בן כוזיבא המלך". ומענין לענין. בריש הל' חנוכה "העמידו מלך מן הכהנים וחזרה מלכות לישראל כו' עד חורבן השני". ולכאורה לא היו מלכים ממש (גם לא דשאר שבטי ישראל) שהוא דוקא עפי' נביא שלא ה' בזמן דבית שני, וצ"ע. וראה רמב"ן ויחי (מובא לעיל הערה 2). קרן אורה הוריות יא, ב.

קאמר דמשנמשח דוד נסתלקה המצוה – אף ששלמה וכו' נמשחו מפני המחלוקת, והיינו משום דמשיחתם לא היתה אלא כדי לסלק המחלוקת כשי' הרמב"ם ולא משום שהיו טעונים מינוי ומשיחה בעצמם.

***) דהרי נלמד שם מ"למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו – [מלכות] ירושה היא, והיינו דכיון דירש המלכות ממילא דא"צ מינוי ומשיחה (שהוא מדיני המינוי) [ולהעיר דבירושלמי סוטה פ"ח ה"ג מפי' לה מקרא אחר].

וכבר העירו בהא דכה"ג בן כה"ג טעון משיחה (כריתות שם) אע"ג דאיכא ב"ד דין ירושה כדאיתא ביומא עב, ובת"כ זו, טו, ונפסק ברמב"ם הל' כלהמ"ק פ"ד ה"כ, וראה מאירי הוריות יא, ב. צפע"ט מהדו"ת דף עה, א. ואכ"מ.

דהמלך המשיח המקוים אנו שיגלה ב"ב, כיון דיהי' מזרע שלמה דור אחר דור א"כ המלכות ירושה לו מעת שפסקה מלכות וא"צ משיחה, אע"פ שפסקה המלכות בעוה"ר כמה דורות מ"מ אין זה מפסקת הירושה²⁰, אך אם נאמר דהבא מכח

כתב "בזמן ששלום בישראל הוי המלכות ירושה ולא בעי משיחה אבל כי איכא מחלוקת לאו ירושה היא ובעי משיחה בתחלה". אבל הרמב"ם (הל' כלי המקדש פ"א, ה"א ועד"ז בספ"א מהל' מלכים) כ' "אין מושחין מלך בן מלך שהמלכות ירושה כו' ואם היתה שם מחלוקת מושחין אותו כדי לסלק המחלוקת ולהודיע לכל שזהו מלך לבדו". הרי דהירושה לא בטלה והמשיחה היא רק עבור סילוק המחלוקת.

ו"ל דנפק"מ האם מביא קרבן נשיא (מלך) קודם שנמשח. ולהעיר מדין דוד באותן ששה חדשים. ראה ירושלמי ר"ה פ"א ה"א. הוריות פ"ג ה"ב. וראה אבנ"ז (שם) בהגהה לסכ"ז.

(20) בחינוך מצוה תצו (מצות מינוי מלך) "ואל תהרהר בני אחרי דברי לומר ואיך יחשוב אבי זאת המצוה מן הנהוגות לדורות והלא משנמשח דוד המלך נסתלקה זאת המצוה מישראל שלא יהי' להם למנות עוד מלך כי דוד וזרעו נשיאים עליהם עד כי יבא שילה שיהי' מזרעו ומלך לעולם ב"ב כו'". הרי מביאר בדבריו דמלך המשיח אינו צריך מינוי כיון שהוא מזרעו של דוד (ולכן ס"ד משנמשח דוד נסתלק המצוה) וא"כ ה"ה דלא בעי משיחה**, (ואדרבה עיקר דין ירושת המלכות

*) בהל' מלכים השמיט הרמב"ם "ולהודיע וכו'", וצ"ב דלכאורה עיקר מקומו הוא בהל' מלכים, ובהל' כלהמ"ק לא בא כ"א אגב דיני שמן המשחה, לכן אריכות הפרטים צ"ל בהל' מלכים, ונתבאר במק"א (לקו"ש חכ"ה ע' 106 ואילך).

** אלא שכנ"ל (הערה 19) ספיקת המני"ח הוא רק אליבא דרש"י דכשיש מחלוקת בטלה הירושה, אבל החינוך לא קאי בשיטה זו, דהרי

אלא דלכאורה השם "משיח" הוא ע"ש

בית דין הגדול לעולם, לפי שצריך כל אחד מהם שיהא סמוך בלי ספק והרי כבר הבטיח ה' בשיבתם באמרו ואשיבה שופטיך כבראשונה (ישעי' א, כו), ושמא תאמר שהמשיח ימנה אותם ואע"פ שאינם סמוכים, הרי זה מוכחש, לפי שכבר ביארנו בהקדמת ספרנו זה שהמשיח לא יוסיף בתורה ולא יגרע ממנה לא בתורה שבכתב ולא בתורה שבעל פה. ואני סבור שהסנהדרין תשוב לפני התגלות המשיח כו" (מהדורת ר"י קאפח). ולפ"ז מסתבר שהסנהדרין (שיהיו סמוכים בהסכמת כל חכמי ישראל) יסמכו משיח.

וברדב"ז על הרמב"ם שם הקשה ע"ז "ומי יתן ואדע שהרי אליהו בא לפני המשיח כמבואר בכתובים ודברי רז"ל והרי הוא סמוך מפי סמוך ויסמוך אחרים לפני בוא המשיח* . ותו דבני ראובן עתידים לבוא ולעשות מלחמות לפני בוא מלך המשיח [ראה זהו ויחי רלה, ב] ומאן לימא לך שלא יהי' בהן סמוך מפי סמוך [וכבר שקו"ט בזה מהא דקו"ל – רמב"ם שם ה"ו – דאין סמיכה בחו"ל], והוא יסמוך אחרים. ותו שאמרו במדרשות [זהר ח"א קיט, א. ח"ב ז, ב. רכ, א] שהמשיח יתגלה בגליל ויחזור ויתכסה, ומאן לימא לן שלא יסמוך ב"ד בזמן שיתגלה בתחלה" [וכ"כ להלן פי"ד ה"ב, ולא ראה משי"כ הרמב"ם בפיה"מ הנ"ל דא"ל דמשיח ימנה ב"ד הגדול – דקטע זה הושמט בדפוסים פיה"מ]. וצ"ע אמאי לא כ' הרדב"ז מי יסמוך המשיח. אבל עכ"פ לדבריו יכול להיות שיוסמך ע"י אליהו או אחד מבני ראובן (או ע"י הסנהדרין שיוסמכו ע"י הנ"ל). ובקונטרס בענין חידוש הסמיכה בזה"ז הנד'

רחבעם וזרעו מלכים היו צריכים משיחה למלוכה על כל ישראל כמש"ל. א"כ גם מלך המשיח מזרעו יהי' צריך משיחה אף ששלום ואמת יהי' בימיו לכל ישראל ובקשו את ד' אלקיהם ואת דוד מלכם כאשר מובטחים אנחנו ע"י הנביאים, ע"כ לשון המנ"ח. וע' גם צפנת פענח להוריות יא, ב.

ועפ"י המבואר יש להסתפק עוד, דכיון דמשיח יהי' נשיא התורה²¹, ובל' הרמב"ם (ספ"ט מהל' תשובה) "אותו המלך . . . ילמד כל העם ויורה אותם דרך ה'", א"כ לא יצטרך משיחה כ"א סמיכה כנ"ל²².

(21 ראה ביאור ענין נשיאות משיח (עפ"י חסידות) בספר המצות לאדמו"ר הצמח צדק מצות מינוי מלך פ"ג, ושם "הנה לעיל יהי' גילוי אלקות בהשגת פנימי' התורה והיינו ע"י משיח שהוא ילמוד פנימי' התורה לכל העם גם מה שהי' כעת בעולם . . . אכן לו בעצמו יתגלה הרבה יותר לאין קץ ותכלית ממה שיוכל הוא לגלות לעם וכמ"ש בו הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד (ישעי' נב, יג) . . . ולכן יהי' משיח ג"כ מלך על ישראל הגם שיהיו אז כולם במדרגת ת"ח עד שגם טעמי התורה יתגלה להם מ"מ הרי לא כל מה שיתגלה למשיח יתגלה להם אלא יהיה בחי' מקיף עליהם ומצד זה נק' בשם מלך עליהם שהמלוכה היא מה שלמעלה מן השכל של המקבל . . . ולכן נק' רב ומלך מפני מה שיתגלה טעמי מצות בהשגה לישראל יהי' נק' רב ומפני מה שישאר בבחי' מקיף עליהם נק' מלך".

(22 לענין מי יסמוך את המלך המשיח – הרמב"ם בפ"ד מהל' סנהדרין ה"א כתב "נראין לי הדברים שאם הסכימו כל החכמים שבארץ ישראל למנות דיינים ולסמוך אותם הרי אלו סמוכים ויש להן לדון דיני קנסות ויש להן לסמוך לאחרים". ובפיה"מ פ"א דסנהדרין מ"ג הוסיף "שאם לא תאמר כן לא תהא אפשריות מציאות

(* וכ"כ התיו"ט על המשנה סנהדרין שם. וראה או"ת הל' דיינים ס"א וס"ב, ובכו"פ ס"ק בית הספק בסופו דהרמב"ם לשיטתו (בהל' מלכים פ"ב ה"ב) שאין הדבר ברור שאליהו בא קודם משיח (ובשו"ת חתי"ס ח"ו ליקוטים ס"ז צח ביאר הספק).

משיחתו²³ – ואולי מתחילה יתגלה כח המלכות במשיח ויעשה כמה ענינים בתורת מלך, ולזה יצטרך משיחה, ורק לאחר זה תתגלה נשיאותו בתורה (יעוין

בל' הרמב"ם ספי"א מהל' מלכים²⁴), במהרה יבא ויורה צדק (תורה)²⁵ לנו.

(משיחות ש"פ חיי שרה וש"פ וארא תשמ"ג)

בסוף שו"ת מהרלב"ח כתב על דברי הרמב"ם הנ"ל "לפי האמת אין הסמיכה בזמן המשיח על ידו וע"י אליהו הנביא חדוש בדת, שהרי כפי קבלתנו אליהו הוא חי עדיין" * וה"ה סמוך מפי סמוך. גם המשיח בעצמו כיון שיהי' גדול ממרע"ה כמאמרם ז"ל [תנחומא תולדות יד, הובא בילק"ש ישעי' נב], וזה יהי' ע"י שיסמוך אותו אלקינו ית', אינו דבר חוץ מהדין שגם הוא יוכל לסמוך, כי אין זה חדוש בדת, שהמצוה מהתורה היא שלא יוכל שום אדם לדון דיני קנסות במשל אלא אם יהי' סמוך, וזאת הסמיכה שלו די בשתהי' ע"י סמוך אחר, וכ"ש אם יהי' סמוך ע"י הב"ה כמו שהי' מרע"ה, ואין זה חדוש מצוה אלא חדוש מעלה". ובדעת הרמב"ם י"ל דלאחרי שנאמרה ההלכה דבעינן סמוכין איש מפי איש עד משה רבינו, שוב אי נימא שמשיח אינו צריך סמיכת בשר ודם הר"ז חידוש בדת.

ולענין אליהו – כיון שהמשך חייו אינו בדרך הטבע אא"ל שכל אפשריות מציאות ב"ד הגדול הוא רק ע"י ענין נסיי***. גם יש להסתפק אם בטל כח סמיכתו כשעלה השמימה***.

(23) אבל בפרש"י תצוה כט, כט: יש משיחה שהיא לשון שררה. ובזבחים צא, א: למשחה (קרח יח, ח) – לגדולה. וראה תו"כ צו ו, טו.

(24) וז"ל: ואם יעמוד מלך מבית דוד . . . ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה וילחום מלחמות ה' הרי זה בחזקת משיח. אם עשה והצליח ובנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל הרי זה משיח בודאי (ואח"כ) ויתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד כו'.

(25) חולין פט, א.

** בב"ב קכ"א, ב – "ת"ר שבעה קפלו את כל העולם כולו . . . אליהו ראה את אחי' השילוני ועדיין קיים", ועד"ז בסדר עולם רבה ספ"א. ושם פ"ז "בשנה השנית לאחזי' נגנז אליהו ולא נראה עד שיבא מלך המשיח . . . ועכשיו הוא כותב מעשה כל הדורות כולם".

*** ראה תוס' יומא כא, א ד"ה נבלעין. רמב"ן עה"ת אמור כא, ז ובכ"מ.
**** להעיר מתרומת הדשן פסקים סק"ב "אשת אליהו ואשת ריב"ל מותרות דאשת רעהו כתיב ולא אשת מלאך והן כולן רוחני ולא גופני". ושקו"ט בדבריו בקובץ שיעורים להר"א ווסרמן ח"ב סכ"ח.

לחיזוק ההתקשרות
לב"ק אדמו"ר מלך המשיח

ספר זה נדפס על ידי

הרה"ח התמים עוסק בצ"צ ר' אליעזר חיים בן צפורה

וזוגתו רבקה בתי' בת מרים פערל

ומשפחתם

שיחיו

לפידות

(ב.א. ארגנטינא)

